

Nové výzvy pro interní auditory související se změnou regulatorního prostředí

Zuzana Silberová

Sekce dohledu nad finančním trhem

Praha, 28.dubna 2016

- **Basel III**
 - Oblast interních modelů (IRB) pro řízení úvěrového rizika
 - Likvidita a Pilíř II
 - Operační riziko
 - Rizika IS-IT
 - Odměňování
- **Solventnost II**
- **AML legislativa**
- **Odborná péče - PRIPS, IDD, EIOPA POG**
- **Závěr – Přístupy ČNB**

Basel III a role interního auditu

- Zlepšení vnímání a řízení rizik ve finančních institucích
- Dosažení větší stability finančního sektoru a odolnosti vůči vlivům finanční krize
- Zlepšení transparentnosti podnikání a informování navenek
- Materializace prostřednictvím směrnice CRD IV a nařízení CRR

Basel III a role interního auditu (pokračování)

- **Hlavní role se nemění x priority:**
 - klíčový důraz na rizika (a jejich řízení),
 - poskytování jasných doporučení příslušné úrovni řízení,
 - odpovídající kvalita a přidaná hodnota, i při outsourcingu IA
- **CRD IV → vyhláška 163/2014 (§49, příloha č.8)**

Regulatorní audity

- **Nedílnou součástí auditu řízení určitého rizika/oblasti je soulad postupů instituce s regulací pro danou oblast**
- **Ověřování celkového souladu s regulací, a to nejen v oblastech, kde je jeho role explicitně zmíněna jako je:**
- **Požadavky na interní modely - úvěrové riziko, riziko tržní a operační riziko (CRR/CRD IV články: 191, 321, 386)**
- **Obezřetnost oceňování pozic v oblasti finančních instrumentů (CRR, článek 105 a navazující Technický standard)**
- **Definice na zařazování instrumentů do obchodního portfolia (CRR, článek 104)**
- **EBA zveřejnila návrh technických standardů k interním modelům IRB, kde jsou rovněž upřesněny požadavky na interní audit**

Praktické dopady regulatorních požadavků do činnosti interního auditu

- Významná role interních auditorů v podpoře rozvoje procesů na podporu kontrolního prostředí napříč institucí.
- Vysoké nároky na odbornost auditorů při ověřování sofistikovaných modelů a metod pro řízení rizik zejména v oblasti ratingových modelů a modelů pro řízení kapitálu.
- Tlak na vysokou kvalifikovanost a dostatečné kapacity na provádění auditů (včetně auditů „regulatorních“).
- Poskytnutí odpovídajících a adekvátně detailních školení v oblasti pravidel CRD IV, CRR a souvisejících technických standardů pro zabezpečení výše uvedených požadavků je nutností

Nedostatky v činnosti IA bank (auditní zprávy)

- **Formálnost a neúplnost zpráv - z důvodu nízkých znalostí IA nebo z důvodu nedostatečné nezávislosti úsudku IA (např. oblast odměňování)**
- **Nesprávné či nejednoznačné zhodnocení auditované oblasti a rizik - nedostatečné či pozdní informace poskytované orgánům banky**

Nedostatky v činnosti IA bank (odborné)

- Nedostatky v systému hodnocení rizik a sestavování plánu IA
- Nedostatečný a/nebo nesprávný (nereprezentativní) vzorek (např. u kreditního rizika)
- Neprovedení auditů některých (rizikových) oblastí, případně oblast není předmětem samostatného auditu, ale okrajovou součástí auditů jiných oblastí (např. oblast AML/CFT)
- Nedostatečná hloubka a komplexnost některých auditů
- Formálnost některých auditů (např. typicky audity SVSK/ICAAP – zaměření a hodnocení pouze úpravy SVSK v interních předpisech a rozsahu jeho zveřejňování, *nikoliv z hlediska jeho věcného obsahu* – přičemž to je to hlavní)
- Nerekonstruovatelnost provedených prací (chybějící auditní stopa)

- **Na úrovni EBA probíhá příprava standardů (v různé fázi rozpracovanosti)**
 - **Materiality threshold a definice defaultu**
 - **RTS pro vyhodnocování IRB přístupu**
 - **RTS pro výpočty PD, LGD**
 - **V současné době nelze předjímat, kdy budou jednotlivé standardy vydané v úředním věstníku EU**
- **Konzultační materiál BCBS:**
 - **Návrh vynětí IRB přístupu pro:**
 - **Banky a finanční instituce**
 - **Velké korporáty (splňující určitá kritéria obratu / velikosti – pro některé úplné zrušení, pro některé ponechání pouze FIRB přístupu)**
 - **Akciové expozice**
 - **Zavedení prahů na úrovni expozic a parametrů**
 - **Specifikace pro odhady parametrů**
 - <http://www.bis.org/bcbs/publ/d362.htm>

- **Zavedení nového konceptu ILAAP**
 - „Internal Liquidity Adequacy Assessment Process“
 - V obecné rovině bývá ILAAP přirovnáván ke konceptu ICAAP. Ve své podstatě se jedná o vlastní přístup institucí k plnění kvalitativních požadavků na systém řízení rizika likvidity podle článku 86 CRD (§ 41 Vyhlášky č. 163).
 - **Reflektuje význam Pilíře II a nemožnost postihnout všechna specifika regulatorními ukazateli LCR a NSFR, které lze chápat jako Pilíř I.**
 - **Jedná se o povinnost nově explicitně vyplývající z článku 97 a 98 CRD (definující SREP) a dále z nové SREP GL (EBA/GL/2014/13) harmonizující přístup orgánů dohledu ke SREP, která je účinná od ledna 2016.**
 - **ČNB v roce 2016 poprvé vyzvala instituce k předložení informací pro účely vyhodnocení jejich přístupu k ILAAP.**
 - Výzva ČNB vychází z připravované EBA GL („GL on ICAAP and ILAAP information“).
 - Zaslání dokumentů očekáváme do 29. 4. 2016.
 - Povinnost pravidelného předkládání informací o ILAAP lze očekávat i do budoucna.

- **Nejčastěji identifikované případy nepromítnutí požadavků článku 86 CRD (§ 41 Vyhlášky č. 163) do předpisové základny**
 - **Nedostatky v definici rizikového apetitu.**
 - Kromě nedostatků v definici jako takové (viz dále) je relativně častá i absolutní absence definice rizikového apetitu.
 - Appetit zpravidla definován pomocí horizontu přežití, ne vždy ovšem ve vazbě na stresové scénáře.
 - Objem rezervy bývá zpravidla definován implicitně přes horizont přežití, často ovšem bez specifikace preferované kvalitativní struktury nebo měnové struktury.
 - **Nedostatečný rozsah stresového testování**
 - Jen zřídka se již setkáváme s naprostou absencí testování. Relativně často ovšem není testování integrální součástí řízení rizik.
 - Nejčastějším problémem bývá uvažování nedostatečného počtu scénářů respektive rizikových faktorů.
 - **Nedostatky v pohotovostních plánech**
 - Absence triggerů, nedostatečná škála triggerů nebo nefunkční triggerů.
 - Neprovázanost se stresovým testováním, tj. není rozlišeno mezi typem krize a vhodností navrhovaného opatření.

- **Regulatorní požadavky od r. 2007 bez obsahové změny**

(s výjimkou: detailnější pravidla pro outsourcing)

- **Častá zjištění ČNB (nedostatky systémového charakteru):**
 - Představenstvo nepodporuje systém ŘOR (ŘOR není považováno za prioritu; útvar odpovědný za řízení OR bývá kapacitně podhodnocen)
 - Nedostatečná komunikace a spolupráce mezi útvarem řízení OR a ostatními útvary (generujícími OR)
 - Databáze událostí OR nezahrnuje všechny ztráty (odborné útvary nerozpoznají události OR)
 - Identifikace, vyhodnocení a sledování podstupovaného OR je prováděno formálně (nedostatečně systémově nastavené sebehodnocení a rizikové indikátory)

- **Připravované změny:**

Návrh BCBS: Standardised Measurement Approach (konzultační dokument publikovaný v březnu 2016, připomínky do června; nový a do budoucna jediný přístup pro stanovení KP k OR)

- **Očekávané hlavní dopady SMA:**

- Ukončení používání vnitřních modelů (v rámci Pilíře 1)
- Zvýšení požadavků na kvalitu sběru dat o událostech OR

- **Výzvy pro vnitřní audit:**

- Udržení kvality zavedených vnitřních modelů (použití pro odhad kapitálu v rámci Pilíře 2)
- Kvalitní řízení OR s důrazem na sběr dat o událostech OR

- **Regulatorní požadavky od r. 2007 bez zásadních změn**

(s výjimkou: detailnější pravidla pro outsourcing)

- **Nejvýznamnější inovací v oblasti IT je**
 - Cloud computing
- **Pro finanční instituce je z pohledu ČNB náročné zajistit (u Cloud computingu):**
 - schopnosti finanční instituce zjistit a ověřit, zda úroveň řídicího a kontrolního systému u poskytovatele Cloud computingu odpovídá situaci, kdy by povinná osoba činnost vykonávala sama.

- ČNB pohlíží na Cloud computing jako na outsourcing a přiměřeně uplatňuje regulatorní ustanovení platná pro outsourcing (v souladu s názorem ostatních evropských regulátorů).
- Požadavky detailněji:
 - ČNB se ke cloud computingu vyjádřila 4.12.2015 formou odpovědi na otázku „Cloud computing v bankovníctví“ (http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/cloud_computing.pdf)
 - ČNB v současné době pro oblast Cloud computingu připravuje úřední sdělení, které by mělo podrobněji stanovit očekávání ČNB v této oblasti (s využitím poznatků pracovní skupiny EBA).

- **Regulace odměňování zavedena od roku 2011**

Požadavek alespoň jedenkrát ročně provést nezávislé vnitřní prověření zásad odměňování schválených kontrolním orgánem (bod 5 přílohy č. 1 Vyhlášky č. 163/2014 Sb.)

- **Častá zjištění ČNB (nedostatky v systémech odměňování):**
 - **Absence analýzy rizikového cyklu podnikání, ze které by byla odvozena kritéria pro odměňování skupin pracovníků a vhodné poměry mezi pevnou a pohyblivou složkou odměny**

- Absence dostatečně vysoké variabilní složky odměny, navázané na správná kritéria zohledňující rizikovitost činnosti pracovníka, útvaru a instituce
- Neplnění požadavku na tří až pětileté oddálení přiznání části pohyblivé složky odměny alespoň u několika klíčových pracovníků (zejména u malých institucí)

- **Basel III**
 - Oblast interních modelů (IRB) pro řízení úvěrového rizika
 - Likvidita a Pilíř II
 - Operační riziko
 - Rizika IS-IT
 - Odměňování
- **Solventnost II**
- **AML legislativa**
- **Odborná péče - PRIPS, IDD, POG**
- **Závěr – Přístup ČNB**

Obecné požadavky nové regulace Solventnost II na klíčovou funkci IA:

- **Nezávislost (funkční i organizační)**
- **Požadavky fit & proper – přiměřeně rizikovému profilu pojišťovny a složitosti auditovaných oblastí a procesů !**
- **Vytvoření koncepce IA**
- **Plán IA (rizikově orientovaný přístup), zprávy IA (zjištění a doporučení včetně významnosti zjištění, informace o termínu odstranění nedostatků a osobě odpovědné za nápravu)**
- **Zpráva o činnosti IA pro správní, řídicí/kontrolní orgán (min. roční frekvence)**

Externí zajištění funkce IA:

- **Odpovědnost za řádný výkon funkce vždy na pojišťovně**
- **Pojišťovna jmenuje osobu, která v ní ponese celkovou odpovědnost za externí zajištění této klíčové funkce**
- **Určená osoba musí být fit & proper (dostatečné znalosti a zkušenosti, aby byla schopna ověřit výkon této funkce)**

Poznatky z přípravné fáze na novou regulaci Solventnost II v oblasti interního auditu 1/2:

- **Není vždy dodržen požadavek na plnou nezávislost - klíčová funkce IA často organizačně začleněna do působnosti generálního ředitele**
- **→ ČNB považuje za vhodnější organizační napojení přímo na představenstvo**
- **Koncepce IA neobsahuje kritéria pro alokaci úkolů mezi jednotlivými pracovníky IA (v některých případech kritéria existují ale nejsou formalizována)**

Poznatky z přípravné fáze na novou regulaci Solventnost II v oblasti interního auditu 2/2:

- **Nedostatečné personální i odborné kapacity**
- **→ fit & proper: ČNB očekává postupné personální posilování útvarů IA zejména v oblasti Pilíře I**
- **Není zřejmé, zda/jak činnost IA ve středně/dlouhodobém plánování pokrývá všechny činnosti pojišťovny**
- **Formálně není upraven postup pro ověřování, zda jsou dodržována rozhodnutí přijatá správním, řídicím nebo kontrolním orgánem na základě zjištění IA**
- **Zprávy IA neuvádějí významnost auditních zjištění, předpokládanou dobu nápravy**

- **Basel III**
 - Oblast interních modelů (IRB) pro řízení úvěrového rizika
 - Likvidita a Pilíř II
 - Operační riziko
 - Rizika IS-IT
 - Odměňování
- **Solventnost II**
- **AML legislativa**
- **Odborná péče - PRIPS, IDD, POG**
- **Závěr – Přístup ČNB**

- **Novela AML zákona - zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu**
 - Novela transponuje tzv. 4. AML direktivu (Směrnice EP a rady (EU) 2015/849 ze dne 20.5.2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu)
 - povinnost implementace do národní legislativy do 1/2 2017
 - Přípravu novely AML zákona v ČR zahájilo MF/FAÚ ve 2013, připomínkové řízení (1.kolo) proběhlo v červnu 2015, aktualizovaný předpoklad účinnosti novely od podzimu 2016
 - Uplatňování principu Risk Based Approach (RBA)

Princip RBA - hodnocení rizik ve všech oblastech systému AML/CFT opatření

- **Hodnocení rizik na úrovni jednotlivých povinných osob**
 - Zpracování hodnocení rizik bude zákonnou povinností (§ 21a novelizovaného AML zákona), jejíž nesplnění bude správním deliktem
- **Národní hodnocení rizik (NHR) - hodnocení rizik na úrovni jednotlivých členských států EU**
 - 1. kolo zpracování NHR probíhá v gesci FAÚ za účasti asociací, profesních organizací, povinných osob i ČNB
- **Nadnárodní hodnocení rizik (na úrovni EU)**
 - Výhodiskem pro jeho zpracování budou národní hodnocení rizik jednotlivých členských států EU

- **Hodnocení rizik – požadavky na obsah**
 - **Posouzení rizik ML/FT, která mohou nastat v rámci činnosti podléhající působnosti AML zákona každou povinnou osobou**
 - **Písemné zpracování hodnocení rizik pro typy poskytovaných obchodů, obchodních vztahů zejména se zohledněním typu klienta, účelu, pravidelnosti, délky trvání obchodního vztahu či obchodu, hodnoty a způsobu uskutečnění obchodu nebo transakcí v rámci obchodního vztahu a rizikovosti zemí nebo zeměpisných oblastí, k nimž se obchody vztahují**

- **Hodnocení rizik – požadavky na obsah**
 - **Součástí hodnocení rizik musí být i opatření pro vnitřní řídicí a kontrolní systém**
 - **Hodnocení rizik musí být pravidelně aktualizováno a je součástí Systému vnitřních zásad, který schvaluje představenstvo**
 - **Povinné osoby, které jsou součástí skupiny, budou uplatňovat skupinové strategie a postupy**

- **Další změny, které přinese novela AML zákona, např.:**
 - **Promítnutí principu RBA do provádění kontroly klienta**
 - **Širší definice pojmu „Politicky exponovaná osoba“ (obohacena o tzv. „tuzemské PEPy“), zjištění statusu PEP bude součástí identifikace**
 - **Správní řízení u deliktů zjištěných ČNB bude vést ČNB**
 - **Možnost uložit sankci zveřejněním rozhodnutí o správním deliktu**

- **Další změny, které přinese novela AML zákona, např.:**
 - **Finanční analytický úřad (již ne útvar) – správní úřad, plní funkci finanční zpravodajské jednotky pro ČR, je podřízen MF, v čele úřadu ředitel, kterého jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra financí**
 - **Rejstřík skutečných majitelů právnických osob - úprava jeho vzniku a přístupu k údajům v něm obsaženým. Povinná osoba se však nebude moci spoléhat pouze na informace uvedené v rejstříku.**

- **Nařízení EP a Rady (EU) 2015/847 ze dne 20.5.2015 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006**
 - **Přímo účinné nařízení, použije se ode dne 26.6.2017**
 - **Povinnost pro poskytovatele platebních služeb plátce zajistit, aby převod peněžních prostředků doprovázely informace o plátcí a základní informace o příjemci**
 - **Rozsah informací doprovázejících převod peněžních prostředků upraven pro převody realizované uvnitř Unie a mimo Unii**
 - **Dle nyní platného nařízení (ES) č. 1781/2006 převod peněžních prostředků doprovází informace o plátcí (nikoliv o příjemci)**

- **Basel III**
 - Oblast interních modelů (IRB) pro řízení úvěrového rizika
 - Likvidita a Pilíř II
 - Operační riziko
 - Rizika IS-IT
 - Odměňování
- **Solventnost II**
- **AML legislativa**
- **Odborná péče - PRIPS, IDD, POG**
- **Závěr – Přístup ČNB**

- **Nařízení EP a Rady (EU) č. 1286/2014 ze dne 26.11.2014 o sděleních klíčových informací týkajících se strukturovaných retailových investičních produktů a pojistných produktů s investiční složkou**
 - Přímě účinné nařízení, použije se ode dne 31.12. 2016
- **Jaká je působnost nařízení v sektoru pojišťovnictví?**
 - Rezervotvorná životní pojištění s jakýmkoli investičním prvkem
 - Mimo působnost nařízení stojí pojistné produkty, které nenabízejí investiční příležitosti

- **Co přinese nařízení PRIIPs?**
 - Standardizovaný formát poskytování informací retailovým zákazníkům
 - Transparentnost, srozumitelnost, porovnatelnost a včasnost poskytovaných informací
 - Monitoring pojistných produktů s investiční složkou
 - Intervenční pravomoci
 - Pravomoc EIOPA a příslušných orgánů při splnění daných podmínek zakázat nebo omezit uvádění na trh, distribuci a prodej pojistných produktů s investiční složkou nebo určitou činností pojišťovny či zajišťovny
 - EIOPA role koordinátora, příp. možnost zásahu v krajních případech

- **Směrnice EP a Rady (EU) č. 2016/97 ze dne 20.1.2016 o distribuci pojištění**
 - Datum transpozice 23.2.2018
- **Co např. přinese IDD?**
 - Monitoring trhu včetně trhu s produkty doplňkového pojištění
 - Standardizovaný informační dokument v případě distribuce produktů neživotního pojištění
 - Zvýšené požadavky v případě pojistných produktů s investiční složkou:
 - Opatření k předcházení střetů zájmů
 - Posuzování vhodnosti a přiměřenosti
 - Pobídky
 - Informační povinnosti
 - Posuzování nekomplexních pojistných produktů s investiční složkou

- **Obecné pokyny EIOPA k řízení a dohledu nad správou produktů**
 - **Provádí revidovanou směrnici o distribuci pojištění (IDD) a směrnici o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II)**
 - **tzv. bridging mechanism**
 - **schváleno EIOPA BoS, po zveřejnění oficiálních překladů bude následovat procedura comply or explain**
 - **Reakce na negativní dopad nabízení nevhodných produktů spotřebiteli**

- **Požadavky na pojišťovny a pojišťovací zprostředkovatele na zřízení, zavedení a pravidelnou revizi účinných pravidel kontroly tvorby produktů, jejich uvádění na trh a jejich následného monitoringu**
- **Oblast působnosti: nově vytvořené či podstatně modifikované produkty**
- **Testování produktů, kompetentnost příslušného personálu, zavedení mechanismu v případě identifikace možnosti vzniku škody**
- **Identifikace cílového trhu, volba distribuční strategie, uchovávání záznamů, princip proporcionality**

- **Řízení compliance rizik spojených s § 2789 NOZ**
 - nezbytnost zavedení efektivních systematických kontrol návrhů pojistných smluv alespoň na vybraném vzorku produkce (rizikový přístup)
- **Řízení compliance rizik spojených s výkladem § 2761 a § 2792 (pojistný zájem)**
 - nezbytnost analýzy podstupovaných rizik spojených s absencí jednoznačného výkladu a absence soudní judikatury

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky → novela zákona o platebním styku**
 - povinnost poskytovat základní platební účet
 - mobilita klientů (tzv. switching)
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/751 o mezibankovních poplatcích za karetní platební transakce**
 - maximální výše mezibankovního poplatku u karetních transakcí
 - informační povinnost poskytovatelů vůči obchodníkům

- **Basel III**
 - Oblast interních modelů (IRB) pro řízení úvěrového rizika
 - Likvidita a Pilíř II
 - Operační riziko
 - Rizika IS-IT
 - Odměňování
- **Solvency II**
- **AML legislativa**
- **Odborná péče - PRIPS, IDD, POG**
- **Závěr – Přístup ČNB**

- **V regulaci stále existuje řada nejednoznačných ustanovení**
 - EBA, EIOPA, ESMA postupně zpřesňují některá ustanovení a doplňuje výkladová stanoviska především prostřednictvím Q&As v rámci tzv. Single Rulebook.
 - **ČNB na základě pozitivních zkušeností hodlá i do budoucna využívat plošná šetření k mapování přístupu institucí k některým problematickým ustanovením. Výsledky těchto šetření následně slouží k tvorbě výkladového stanoviska ČNB, které institucím i nadále budeme komunikovat například prostřednictvím ČBA, ČAP a dalších asociací.**
 - Touto formou byla prozatím úspěšně řešena například otázka diskrece v článku 412 CRR (postupný náběh LCR) či otázka přístupu institucí k vykazování tzv. operačních vkladů.
 - **Nicméně upozorňujeme, že výklad ČNB nemůže být nadřazen oficiálnímu výkladu ESAs. Do doby vydání stanoviska ESAs, například formou Q&As, tak můžeme poskytnout pouze určité vodítko ...**
- **Aktuálně (odpovědi do 15.4.2016) probíhá plošné šetření týkající se:**
 - přístupu institucí k povinnosti vyhodnocovat a notifikovat objem odtoku z položek, které nejsou explicitně praveny DA (článek 23 DA),
 - povinnosti počítat a notifikovat dodatečný odtok likvidity nebo kolaterálu způsobený materiálním zhoršením úvěrové kvality vykazující instituce (čl. 30 odst. 2 DA).

Možná opatření ČNB v případě identifikace nedostatků v ŘKS (v závislosti na závažnosti zjištění)

- Dohledové opatření k nápravě v nastavení ŘKS
- Opatření k nápravě udělené v rámci sankčního řízení
- Navýšení kapitálového požadavku (tzv. kapitálový add-on) vzhledem k nedostatkům v nastavení ŘKS

ČNB může navýšit solventnostní kapitálový požadavek, v případě nedostatečného zachycení kvantifikovatelných rizik v Pilíři I nebo v případě, že se řídicí a kontrolní systém významně odchyluje od legislativních požadavků (požadavky vzhledem k povinnosti postupovat obezřetně a jednat s odbornou péčí), přičemž tyto odchylky brání schopnosti řádně identifikovat, měřit, sledovat, řídit a kontrolovat rizika, jimž je nebo by mohla být společnost vystavena.

Děkuji za pozornost!

www.cnb.cz

**RNDr. Zuzana Silberová, PhD
náměstkyně ředitele sekce**

zuzana.silberova@cnb.cz